

Marek Ciara, Jolanta Stasiak
(Warszawa)

MATERIAŁY WŁADYSŁAWA SEMKOWICZA
(1878-1949)
(III-389)

Władysław Semkowicz urodził się 9 maja 1878 r. we Lwowie. Był synem Aleksandra historyka-mediewisty, profesora Uniwersytetu Lwowskiego i Marii Schier. W latach 1889-1896 r. uczył się w III Gimnazjum im. Franciszka Józefa we Lwowie. Studiował prawo w uniwersytecie we Lwowie (1896-1900) oraz historię i geografię (1900-1903). W roku 1902 obronił doktorat na podstawie rozprawy napisanej pod kierunkiem Oswalda Balzera, *Nagana i oczyszczenie szlachectwa w Polsce XIV i XV wieku*.

W latach 1901-1903 pracował jako suplent (zastępca nauczyciela) w III Gimnazjum im. Franciszka Józefa we Lwowie. W 1903 r. zdał egzamin nauczycielski i podjął pracę nauczyciela w historii i geografii w I Gimnazjum w Tarnowie. W latach 1903-1916 pracował jako nauczyciel historii i geografii I Gimnazjum w Tarnowie (1903-1905/1906), w V Gimnazjum Klasycznym (tzw. Bernardyńskim) we Lwowie (1906-1907) i ponownie w III Gimnazjum we Lwowie (1907-1916).

W 1909 r. habilitował się na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Lwowskiego na podstawie rozprawy, *Ród Pałuków. Monografie historyczne rodów rycerskich w Polsce*. Wykład habilitacyjny wygłosił na temat, *Paleografia w służbie dyplomatyki*. W latach 1909-1916 (z przerwą 1914-1915) pracował jako prywatny docent na Uniwersytecie Lwowskim.

Po wybuchu wojny wyjechał w sierpniu 1914 r. do Wiednia, gdzie uczył historii uczniów ewakuowanych szkół galicyjskich. Razem z Stefanem Vrtelem i Janem Stanisławem Bystroniem założył Polskie Archiwum Wojenne gromadzące materiały źródłowe dotyczące sprawy polskiej podczas wojny. Jego zbiory przekazane w 1921 r. do Centralnej Biblioteki w Warszawie uległy zniszczeniu podczas oblężenia Warszawy we wrześniu 1939 r. Do Lwowa powrócił na jesieni 1915 r. i ponownie podjął pracę w III Gimnazjum i na uniwersytecie.

W latach 1916-1948 pracował w Uniwersytecie Jagiellońskim. W październiku 1916 r. uzyskał tytuł profesora nadzwyczajnego i objął kierownictwo Katedry Nauk Pomocniczych Historii w Uniwersytecie Jagiellońskim. W 1919 r. został mianowany profesorem zwyczajnym.

W 1919 r. brał udział w pracach Komisji Polsko-Czechosłowackiej w Krakowie zajmującej się wytyczeniem granicy z Czechosłowacją. We wrześniu i w grudniu 1919 r. razem z księdzem Ferdynandem Machayem wyjechał do Paryża jako delegat Biura Prac Kongresowych w sprawie plebiscytu na Śląsku Cieszyńskim, Spiszu i Orawie. W 1920 r. brał udział w pracach Komisji Plebiscytowej. W 1922 r. wszedł w skład Komisji Polsko-Czechosłowackiej do spraw Jaworzyny.

W kwietniu 1917 r. został mianowany przez Tymczasową Radę Stanu w Warszawie członkiem Komisji Archiwalnej. W latach 1918-1935 wchodził w skład Rady Archiwalnej przy Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. W 1921 r. jako delegat rządu polskiego brał udział w rokowaniach pokojowych z Rosją Sowiecką w Rydze przy pracach nad częścią traktatu, która dotyczyła rewindykacji zbiorów archiwalnych i bibliotecznych.

W listopadzie 1939 r. został aresztowany w ramach tzw. Sonderaktion Krakau. Od listopada 1939 r. do listopada 1940 r. przebywał w więzieniu we Wrocławiu i w niemieckim obozie koncentracyjnym w Sachsenhausen. Po zwolnieniu z obozu za zgodą władz Uniwersytetu Jagiellońskiego podjął w grudniu 1940 r. pracę w Dyrekcji Archiwów Państwowych Generalnego Gubernatorstwa. Zajmował się tam zbiorami archiwalnymi skonfiskowanymi przez Niemców, między innymi materiałami Polskiej Akademii Umiejętności. Dokumenty personalne i protokoły po uporządkowaniu ukrył, a repertorium archiwum PAU przekazał sekretarzowi generalnemu Tadeuszowi Kowalskiemu. Od stycznia 1941 r. jego etat został przeniesiony z Dyrekcji Archiwów do Institut für Deutsche Ostarbeit (tzw. Ostinstitut). Władysław Semkowicz sporządził tu repertorium mieszczaństwa krakowskiego w średniowieczu i oddał je w maju 1944 r. do Archiwum miasta

Krakowa. Od maja 1942 r. do końca okupacji ponownie pracował w Dyrekcji Archiwów. Z powodu pracy w Ostinstytut spotkał się z posądzeniem o kolaborację z niemieckimi władzami okupacyjnymi. Po wojnie z inicjatywy Ministerstwa Oświaty sprawę przekazano Komisji Dyscyplinarnej Uniwersytetu Jagiellońskiego. Komisja w 1946 r. uznała zarzut kolaboracji za bezpodstawny. W tymże roku Senat Uniwersytetu Jagiellońskiego uwolnił Władysława Semkowicza od zarzutu kolaboracji. Mimo to Ministerstwo Oświaty w przeniosło go w stan spoczynku z dniem 31 grudnia 1947 r. Od stycznia do sierpnia 1948 r. pracował w charakterze wykładowcy kontraktowego na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Władysław Semkowicz był historykiem mediewistą, specjalistą w zakresie nauk pomocniczych historii. Zajmował się geografią historyczną, dyplomatyką, heraldyką, paleografią, genealogią i edytorstwem historycznym. Opublikował między innymi: *Akta unii Polski z Litwą 1396-1791*, (1938), *Encyklopedia nauk pomocniczych historii* (wydania: 1924, 1929, 1933, 2000, 2011, 2016), *Geograficzne podstawy Polski Chrobrego* (1925), *Paleografia łacińska* (1951, 2002, 2015).

Był współtwórcą i prezesem Polskiego Towarzystwa Heraldycznego (1925-1932) oraz współtwórcą Komisji Atlasu Historycznego Polski. W 1919 r. został członkiem korespondentem Polskiej Akademii Umiejętności, od 1923 r. był członkiem czynnym. Od 1913 r. był członkiem korespondentem a od 1929 r. członkiem zwyczajnym Towarzystwa Naukowego Warszawskiego.

Władysław Semkowicz dwukrotnie zawierał związek małżeński. W 1903 r. ożenił się z Lesławą Bursówną, z którą miał 2 córki: Stanisławę i Władysławę. W 1936 r. ożenił się z Jadwigą Cyga. Małżeństwo to było bezdzietne.

Zmarł 19 lutego 1949 r. w Krakowie. Pochowany został na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie (w kwaterze Ł, rząd płn.-wsch., grób rodzinny Cygów).

Materiały Władysława Semkowicza wpłynęły do PAN Archiwum w Warszawie w trzech transzach. 1970, 1973, 1974. Były to darowizny Jadwigi Semkowicz (księga nabytków: 938, 1178, 1224). Materiały spuścizny zostały wstępnie uporządkowane i wpisane do systemu IZA przez Jolantę Stasiak. W 2020 r. inwentarz uzupełnił o wstęp Marek Ciara. Objętość zespołu to 0,15 m. b. Materiały spuścizny uporządkowano zgodnie z *Wytycznymi opracowania spuścizn archiwalnych po uczonych*. Nadano im układ chronologiczno-rzeczowy. Spuścizna zawiera materiały z lat 1951-1973.

Jednostki od 1 do 6 to materiały o twórcy spuścizny z lat 1951-1973. Zawierają: maszynopis artykułu Michała Szanieckiego o Władysławie Semkowiczu oraz napisane przez Jadwigę Semkowicz-żonę twórcy spuścizny zestawienie bibliograficzne publikacji i artykuły o jego pracy naukowej, działalności społecznej i pedagogicznej. W jednostce 7 znajdują się załączniki: nadbitki artykułów o Władysławie Semkowiczu.

Materiały Władysława Semkowicza to spuścizna rozproszona. W Archiwum Nauki PAN i PAU w Krakowie znajduje się spuścizna Władysława Semkowicza oznaczona sygnaturą K. III-56.

W PAN Archiwum w Warszawie spuściznie nadano sygnaturę III-389. W wyszukiwarce szukajwarchiwach.pl zespół ma numer 302/707/0. Inwentarz liczy 7 jednostek.

Źródła i bibliografia

1. *Materiały Władysława Semkowicza*, Polska Akademia Nauk Archiwum w Warszawie, sygnatura III-389
2. Bieńkowski W. *Semkowicz Władysław*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, Warszawa-Kraków 1995 tom XXXVI/2, zeszyt 149, s. 234-242
3. *Semkowicz Władysław*, [w:] *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, Warszawa 1996, tom 5, s. 800
4. Śródka A., *Semkowicz Władysław*, [w:] *Uczeni polscy XIX i XX stulecia*, Warszawa 1998, tom IV, s. 57-60

PRZEGLĄD ZAWARTOŚCI INWENTARZA

I. Materiały o twórcy zespołu
II. Załączniki

1-6
7

I. MATERIAŁY O TWÓRCY ZESPOŁU

1. Michel Sczaniecki, *Ladislav Semkovicz (1878-1949)*
Wspomnienia
1951, masz., poszyt, j. franc.
2. Jadwiga Semkowiczowa, *Zestawienie bio- bibliograficzne poświęcone życiu i twórczości Władysława Semkowicza, profesora U. J. (9.V.1878-19.II.1949) – 2 egz.*
Wspomnienia
1954-1966, masz., poszyt, j. ang., czes., niem., pol.
3. Jadwiga Semkowiczowa, *Działalność kresowa Władysława Semkowicza, profesora U. J. w latach 1918-1939*
Wspomnienia
1968, masz., poszyt
4. Jadwiga Semkowiczowa, *Pedagog-społecznik. Z życiorysu Władysława Semkowicza profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie (9. V. 1879 – 19. II. 1949)*
Wspomnienia
1972, masz., poszyt
5. Jadwiga Semkowiczowa, *Działalność kresowa oraz bibliografia prac górskich Władysława Semkowicza profesora U. J. w Krakowie w okresie 1918-1949*
Wspomnienia, bibliografia prac W. S.
1973, masz., poszyt
6. Jadwiga Semkowiczowa, *Wkład profesora U. J. Władysława Semkowicza (1879-1949) w historię kościoła w Polsce*
Wspomnienia
1973, masz., poszyt

II. ZAŁĄCZNIKI

7. *Polskie archiwum wojenne (Dzieje instytucji)*
Spotkania wrocławskie Władysława Semkowicza
Władysław Semkowicz w Sachsenhausen 1939-1940
Wspomnienie o Władysławie Semkowiczu
Z działalności Władysława Semkowicza jako kuratora Koła Historyków Studentów U. J. (1917-1939)
Artykuły Jadwigi Semkowiczowej, nadbitki
1963-1969, druk, poszyty,
Druk: poz. 1 „Archeion”, 1966, t. XLV, s. 63-74
poz. 2 „Rocznik Wrocławski”, 1963-1964, nr 7/8, s. 241-253
poz. 3 „Studia Historyczne”, 1969, R. XII, z. 4
poz. 4 „Wierchy”, 1967, t. 36, s. 67-83
poz. 5 „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego”, 1968, t. CXCIV, z. 25,
s. 103-105